

16.51x19.96	1	עמוד 21	כותרת - ידיעות אחרונות	30/10/2013	39439768-9
אוניברסיטת בר איל - 80039					

ידידיה שטרן • לחץ לא מתון

חוק ניוטון והחרדים החדשים

מה הקשר בין תוצאות הבחירות האחרונות לרשויות המקומיות לבין הצעת חוק השוויון בנטל הנדונה בימים אלה בוועדת שקד בכנסת? ומה הקשר בין שני אלה ובין סר איזוק ניוטון, הפיזיקאי הנודע, מנסח חוקי המכניקה הקלאסית? בשנים האחרונות מתפתחת תופעת "החרדים החדשים". הללו, בשר מבשרה של החברה החרדית, מגלים נאמנות מלאה לערכים חרדיים ולסמכות רבנית, אלא שהם מוכנים לצאת מעבר לחומות הגטו העצמי, לרכוש השכלה ומקצוע ולהצטרף לחברה הישראלית. מדובר בתופעה משמעותית, שבשנים האחרונות נהנתה משיעורי צמיחה גבוהים. יוכיחו 7,000 החרדים שלומדים כיום במוסדות להשכלה גבוהה: גידול של 250 אחוז במהלך חמש שנים בלבד. הזיווג "חרדי" ו"השכלה גבוהה" הפך להיות אפשרי. אולם מדובר בתופעה שביררית שעתידה אינו מובטח. הכוחות השמרניים בציבור החרדי מתנגדים לה ומחפשים דרך לסכל אותה ולהגביה את "חומות הקדושה". הללו קיבלו רוח גבית חזקה מפסקת בג"ץ שפסלה את חוק טל – רוח שהופכת לטורנדו סוחף כאשר הכנסת דנה כיום בחוק גיוס שישלח לכלא אלפי חרדים סרבני גיוס. כתבתי בעבר כי פסיקת בג"ץ עלולה להתברר כמשגה היסטורי: היא עלולה להפוך את מגמת ההשתלבות ולקפד את ראשם של בני צני השניוני. לצערך, הדברים כבר מתרחשים מול עינינו. בעקבות האיום בסנקציות פליליות יצאו הקיצוניים החרדים בקמפיין יעיל המתייג חיילים חרדים כחרד"קים – חרדים קלי דעת. הטור ההנדסי של גידול בגיוס חרדים בשנים האחרונות נערצו ויש אף שמועות (שהצבא מכחיש) שבשנה האחרונה נסוג אחורה ועוד: אם עד לאחרונה החרדים צייתו לצו ראשון בגיל 17, כיום מאות רבות אינם מציינים, והם עלולים להיעצר בשל כך, והכל בהוראת רבותיהם. ובאשר להשכלה הגבוהה: מכללה חרדית גרוי לה ביותר מרווחת כי לראשונה בעשור האחרון חל קיטון בביקוש ללימודים בשנה הבאה.

הבחירות לרשויות המקומיות ממחישות את הנסיגה: החרדים החדשים הקימו מפלגה חרדית בשם "טוב" שהייתה הפתעת הבחירות.

חירות המקומיות הקודמות, בשנת 2008, כאשר הצליחו להכניס נציג למועצות של שתי ערים חרדיות, למרות מכש רבני ועסקני ששאף לדרוס את ה"התקוממות הפנימית". בחמש השנים שחלפו, החרדיות החדשה צברה תומכים רבים והייתה ציפייה שנציגי "טוב" יגרפו הצלחה רבתי בבחירות 2013, ובכך ינכיחו במישור הציבורי פוליטי את מגמות השינוי הטקטוני הרוחש מתחת לפיני החברה החרדית.

והנה, אכזבה צורבת: התנועה כשלה לחלוטין בכל המקומות שבהם רצה. "טוב" נמחקה. תחת זאת, בירושלים נתח משמעותי של החרדים הצביע עבור נציגי של רב קיצוני, המתנגד לכל פשרה, שטיביר שיכנע כסגן ראש העירייה.

וכאן אנו פוגשים באיזוק ניוטון: החוק השלישי שניסח הוא חוק הפעולה והתגובה, שלפיו גוף המפעיל כוח כלשהו על גוף אחר ייתקל בתגובה של כוח נגדי שווה בעוצמתו. חוקי התנועה שניסח ניוטון חלים, כמובן, על עצמים פיזיים, אך ניתן להיעזר בהם, בדרך השאלה, להבנת יחסי החרדים והמדינה.

כאשר בית המשפט, התקשורת והפוליטיקה מנסים להכריע את החרדים באמצעות פעולה כוחנית מדי, יש לצפות לתגובה כוחנית של סרבנות גורפת לשיתוף פעולה, שאת תחילתה אנו רואים. החרדים החדשים, כבודדים, שואפים להשכיל ולהתפרנס בכבוד, וכמוהם עשרות אלפים שמעוניינים לצאת ממעגל העוני המשפיל. אבל כאשר הם תופסים את הסביבה כעוינת ואת ההסדרים החרדיים שים כהתקפה על הזהות החרדית, הם ממהרים "לסגור מדרפים", לעטות שריון שמרני ולהתקפד פנימה לחיקו המוכר של הגטו.

על הכנסת להתעשת. אסור לה לוותר על השגת היעד של קידום השוויון בנטל, אך עליה לעשות זאת שלא באמצעות סנקציות פליליות, שנוזק גדול מתועלתן. חשוב לדרבן את מגמות השינוי בקהילה החרדית באמצעות הפעלת מנגנונים כלכליים ותוך שמיירה על כבוד האדם החרדי וקהילתו. לא צריך להיות ניוטון כדי להבין זאת. ■

ידידיה שטרן הוא סגן נשיא המכון הישראלי לדמוקרטיה ופרופסור למשפטים באוניברסיטת בר-אילן

החרדים החדשים, כבודדים, שואפים להשכיל ולהתפרנס בכבוד, אבל כשהם תופסים את הסביבה כעוינת ואת ההסדרים החדשים כהתקפה על הזהות החרדית, הם ממהרים להתקפד לחיקו המוכר של הגטו

